

xxx ministeriön julkaisusarja 2024:xx

Luonnos Pohjoisen Suomen ohjelmaksi

Kirjoita julkaisun alaotsikko

xxxministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Publication distribution

**Institutional Repository
for the Government
of Finland Valto**

julkaisut.valtioneuvosto.fi

[Tuplaklikkaa ja kirjoita ministeriö](#)

Klikkaa ja valitse tekijänoikeustaso

ISBN pdf: [VNK täyttää](#)

ISSN pdf: [VNK täyttää](#)

ISBN painettu: [VNK täyttää](#)

ISSN painettu: [VNK täyttää](#)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024 Finland ([kieliversioissa](#))

Paino: Grano Oy, 2024

Pohjoisen Suomen ohjelma Napsauta ja kirjoita julkaisun alaotsikko

VNK täyttää, sarja ja numero		Teema	Napsauta ja kirjoita
Julkaisija	Napsauta ja kirjoita ministeriö		
Tekijä/t	Napsauta ja kirjoita		
Toimittaja/t	Napsauta ja kirjoita		
Yhteisötekijä	Napsauta ja kirjoita		
Kieli	Napsauta ja kirjoita	Sivumäärä	VNK täyttää
Tiivistelmä	Napsauta ja kirjoita tiivistelmä, enintään 1 400 merkkiä. Paina kappaleen lopussa Enter.		
Klausuuli	VNK täyttää		
Asiasanat	Napsauta ja kirjoita https://finto.fi/juho/fi/		
ISBN PDF	VNK täyttää	ISSN PDF	VNK täyttää
ISBN nid.	VNK täyttää	ISSN painettu	VNK täyttää
Asianumero	Napsauta ja kirjoita	Hankenumero	Napsauta ja kirjoita
Julkaisun osoite	VNK täyttää		

Napsauta ja kirjoita otsikko ruotsiksi
Napsauta ja kirjoita alaotsikko ruotsiksi

VNK täyttää, sarjanimi ja numero		Tema	Napsauta ja kirjoita
Utgivare	Napsauta ja kirjoita ministeriö		
Författare	Napsauta ja kirjoita		
Redigerare	Napsauta ja kirjoita		
Utarbetad av	Napsauta ja kirjoita		
Språk	Napsauta ja kirjoita	Sidantal	VNK täyttää
Referat	Napsauta ja kirjoita tiivistelmä, enintään 1 400 merkkiä. Paina kappaleen lopussa Enter.		
Klausul	VNK täyttää		
Nyckelord	Napsauta ja kirjoita https://finto.fi/juho/fi/		
ISBN PDF	VNK täyttää	ISSN PDF	VNK täyttää
ISBN tryckt	VNK täyttää	ISSN tryckt	VNK täyttää
Ärendenr.	Napsauta ja kirjoita	Projektnr.	Napsauta ja kirjoita
URN-adress	VNK täyttää		

Napsauta ja kirjoita otsikko englanniksi
Napsauta ja kirjoita alaotsikko englanniksi

VNK täyttää, sarjanimi ja numero		Subject	Napsauta ja kirjoita
Publisher	Napsauta ja kirjoita		
Author(s)	Napsauta ja kirjoita		
Editor(s)	Napsauta ja kirjoita		
Group author	Napsauta ja kirjoita		
Language	Napsauta ja kirjoita	Pages	VNK täyttää
Abstract	Napsauta ja kirjoita tiivistelmä enintään 1 400 merkkiä. Paina kappaleen lopussa Enter.		

Provision VNK täyttää

Keywords Napsauta ja kirjoita <https://finto.fi/juho/fi/>

ISBN PDF VNK täyttää

ISSN PDF VNK täyttää

ISBN printed VNK täyttää

ISSN printed VNK täyttää

Reference no. Napsauta ja kirjoita

Project no. Napsauta ja kirjoita

URN address VNK täyttää

Sisältö

1	Johdanto	8
1.1	Ohjelman lähtökohdat, tavoitteet ja organisoituminen.....	8
1.2	Prosessin kuvaus: ohjelman laatiminen ja toteutus.....	10
1.3	Ohjelmatyön ohjaaminen, johtaminen ja toimenpiteiden seuranta.....	11
1.4	Pohjoisen ohjelman resursointi.....	12
2	Pohjoisen Suomen maakuntien laatima tilannekuva	13
2.1	Toimintaympäristö	14
2.2	Työvoima.....	14
2.3	Osaaminen ja koulutus.....	15
2.4	Liikenne- ja logistiikkayhteydet sekä digitaalinen saavutettavuus	16
2.5	Yhteistyö.....	17
2.6	Rahoitus	17
3	Pohjoisen Suomen ohjelman toimenpiteet	19
3.1	Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit.....	19
3.2	Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu	22
3.3	Kestävä matkailu	24
3.4	Osaaminen ja työvoiman saatavuus.....	25
3.5	Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus	28
3.6	Saavutettavuus.....	30
3.7	Pohjoismainen yhteistyö.....	32
3.8	Ohjelman seuranta	33
	Liitteet	34
	Lähteet	35

VNK TÄYTTÄÄ, MINISTERIÖN JULKAISUSARJAN NIMI JA JULKAISUN VUOSI : SARJANUMERO.

ESIPUHE

Napsauta ja kirjoita teksti. Paina kappaleen lopussa Enter.

Napsauta ja kirjoita Allekirjoittajan nimi.

Napsauta ja kirjoita julkaisukuukausi ja -vuosi, esim. Huhtikuu 2018

1 Johdanto

1.1 Ohjelman lähtökohdat, tavoitteet ja organisoituminen

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan seuraavasti: ”Hallitus käynnistää valtioneuvoston kanslian johdolla Pohjoisen ohjelman ja perustaa sen työn tueksi neuvottelukunnan”. Tämän kirjauksen toteuttamiseksi hallitus käynnisti keväällä 2024 koko hallituskauden kestäväen valtioneuvoston kanslian johdolla toteutettavan Pohjoisen ohjelman valmistelun.

Pohjoisen alueen merkitys on geopolittisesti Suomelle tärkeä, ja taloudellisten mahdollisuuksien mittakaava on kansallisesti merkittävä.

Suomessa katseet ovat kääntyneet pohjoiseen. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneen Nato-jäsenyyden, energiakriisin ja huoltovarmuuden korostamisen myötä geopolittinen asetelma on muuttunut, ja pohjoisen strateginen painoarvo on lisääntynyt. Muuttuneessa tilanteessa elinvoimainen pohjoinen on Suomelle ja koko Pohjolle entistä tärkeämpi.

Ohjelman tavoitteena on Pohjoisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi tavoitteena on edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa sekä vahvistaa turvallisuutta pohjoismaisessa, EU- ja Nato-yhteistyössä uusi geopolitiikka huomioiden. Ohjelman valmistelussa ja toteutuksessa korostuu etenkin elinkeinoelämän, kaupunkien, alueiden, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä valtion vuorovaikutteinen yhteistyö.

Itäisen ja pohjoisen Suomen ohjelmia koskevan asettamispäätöksen mukaan molemmissa ohjelmissa tulee esittää tiiviisti ja konkreettisesti toimia:

1. joilla voidaan lisätä kestäväen kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimatekijöitä
2. joilla voidaan kestävästi hyödyntää puhtaan energian mahdollisuuksia ja tukea digitaalista puhdasta kasvua
3. joilla lisätään alueen kestäväen matkailun vetovoimaa
4. joilla edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta
5. joilla vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta
6. joilla lisätään alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena Pohjoisen Suomen ohjelmassa on yhteistyön tiivistäminen Ruotsin ja Norjan kanssa. Ohjelma toimii työkaluna, joka sovittaa alueen toimet osaksi laajempaa pohjoismaista viitekehystä. Pohjoismaiden pohjoisosissa yhteistyötä tehdään niin valtioiden, alueiden, kuntien kuin yritysten kesken. Suomi, Ruotsi ja Norja ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa, ja mailla on paljon yhdistäviä tavoitteita mm. energiavarmuudessa, rajat ylittävissä logistiikka-kysymyksissä sekä työvoiman saatavuuteen ja osaamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Hallitusohjelmassa on useita kirjauksia, jotka liittyvät Pohjoisen ohjelman teemoihin kuten esimerkiksi puhtaan energian hyödyntäminen, teollisuuspoliittinen strategia sekä hallitusohjelman mukaisen investointinyrkin konseptointi ja käyttöönotto. Hallitusohjelmaan sisältyvät aluehallinnon ja työvoimapalveluiden uudistus, energia- ja ilmastostrategia, investointien luvitusmenettelyjen tehostamishanke sekä TKI-rahoitusuudistus kehystävät osaltaan ohjelman toteuttamista.

Pohjoisen ohjelmassa valmistelun yhteydessä on valtioneuvoston virkakunnan ja alueiden edustajien kanssa yhdessä käyty läpi eri hallinnonalojen edistämistoimia ja priorisoitu ohjelmaan mukaan vain keskeisimmät hallitusohjelman mukaiset ja muut ministeriöiden ohjelmat, strategiat ja hankkeet, jotka tukevat vaikuttavasti ohjelman toteutusta.

Ohjelmassa alueiden kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden edistäminen käsitellään varsin laajasti. Pohjoisen ohjelmalle asetetut tavoitteet sisältävät myös kestäväen kehityksen, ilmastonmuutoksen sekä yhteiskunnallisen ja taloudellisen vastuullisen edistämisen osa-alueet ohjelmaa läpileikkaavasti. Työ kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi kokonaisuudessaan on tärkeä edellytys pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman päätavoitteiden täyttymiselle.

1.2 Prosessin kuvaus: ohjelman laatiminen ja toteutus

Pohjoisen Suomen ohjelman valmisteluryhmä ja neuvottelukunta asetettiin keväällä 2024, ja niitä tukee yhteinen sihteeristö. Valmisteluryhmän ja neuvottelukunnan tehtävänä on ollut tehdä yhdessä ehdotukset toimenpideohjelmaksi 31.12.2024 mennessä. Ohjelmatyö käynnistyi virallisesti pääministerin Petteri Orpon johdolla yhteisellä Itäisen ja Pohjoisen Suomen ohjelmien aloitusseminaarilla, joka järjestettiin toukokuussa 2024.

Valmisteluryhmän tehtävänä on ollut valmistella ehdotus pohjoiseksi ohjelmaksi. Ohjelman sisältää toimenpiteitä sekä esityksiä Pohjoisen ohjelman toteuttamiseksi ja painopisteiksi eri hallinnonaloilla. Ohjelmaan sisältyvien toimenpiteet ja esitykset ovat aikataulutettuja, vastuutettuja ja resurssitarpeiltaan arvioituja. **(NÄMÄ ESITETÄÄN ERILLISESSÄ LIITTEESSÄ, JOKA VALMISTUU MYÖHEMMIN)** Lisäksi valmisteluryhmä on laatinut tilannekuvan sekä selvittänyt ja koonnut yhteen eri hallinnonaloilla käynnissä olevia strategia- ja ohjelmavalmisteluja sekä muita suunnitelmia, valmisteluja ja toimia, jotka liittyvät pohjoiseen ja on koonnut niitä ohjelman toteuttamisen tueksi.

Valmisteluryhmä on neuvottelukunnan tukemana tuottanut priorisoidun joukon konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joita on syksyn 2024 aikana työstetty eteenpäin kuulemisten, lausuntokierroksen, valtiosihteeriohjausryhmän sekä kansliapäälliköiden evästysten avulla. Myös työllisyyden ja yrittäjyyden ministeriyöryhmän linjasi **(TULOSSA)** osaltaan ohjelman toteuttamisesta.

Osana Itäisen ja Pohjoisen Suomen ohjelmien valmistelua laadittiin datahuoneen toimesta selvitys Itäisen ja Pohjoisen Suomen aluetaloudellisesta kehityksestä (VATT, Datahuone-raportti 4/2024). Selvitys tuotti arvokasta tilannekuva- ja kehitystietoa alueohjelmien valmistelun toteuttamisen tukemiseksi. Uudet geopoliittiset ja taloudelliset haasteet sekä pitkä yhteinen raja Venäjän kanssa korostavat turvallisuuden ja elinvoiman merkitystä. Etenkin Itä-Suomessa rajan yli tapahtuvan taloudellisen kanssakäymisen päätyminen on paitsi merkittävä taloudellinen, myös turvallisuuskysymys. **(TÄYDENTYY SELVITYSTYÖN VALMISTUTTUA.)**

Pohjoisen ohjelman toteutus kestää koko hallituskauden, ja osa toimenpiteistä on tarkoitettu toteutettaviksi seuraavilla vaalikausilla. Toimenpiteet toteutetaan laaja-alaisessa, tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden, pohjoisen maakuntien, kaupunkien ja kuntien, elinkeinoelämän edustajien, yliopistojen ja korkeakoulujen, ministeriöiden, virastojen sekä muiden aluekehittäjien ja keskeisten sidosryhmien kesken. Lähtökohtina ovat yhteiskehittäminen, monialaisuus ja poikkihallinnollisuus. Alueen uudet yhteistyörakenteet ja toimintamallit ovat myös tärkeitä ohjelman mahdollistajia.

Hallitus on vahvasti sitoutunut Pohjoisen Suomen ohjelman valmistelun ja toteuttamisen tukemiseen hallitusohjelman viitoittamalla tavalla.

1.3 Ohjelmatyön ohjaaminen, johtaminen ja toimenpiteiden seuranta

Pohjoisen Suomen ohjelman valmisteluryhmän puheenjohtajana toimii osastopäällikkö Harri Martikainen valtioneuvoston kansliasta. Varapuheenjohtajana on osastopäällikkö, ylijohdaja Tiina Korhonen työ- ja elinkeinoministeriöstä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii valtiosihteeri Riikka Slunga-Poutsalo valtiovarainministeriöstä. Varapuheenjohtaja on valtiosihteeri Mikaela Nylander opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Neuvottelukunta on tukenut aktiivisesti valmisteluryhmän työtä. Neuvottelukunnan näkemykset ovat jalostaneet valmistelua erityisesti työstettäessä ja priorisoitaessa esitysaihoita. Neuvottelukunta seuraa ja tukee toimien täytäntöönpanoa valmisteluryhmän työn päätyttyä ja ohjelman toteuttamisvaiheen

alettua vuoden 2025 alussa. Neuvottelukunnassa on edustus ministeriöistä, valtionhallinnosta, alueellisilta toimijoilta sekä keskeisiä viranomaisia, elinkeinoelämän ja koulutuksen asiantuntijoita. Neuvottelukunnan ja valmisteluryhmän työskentelyä tukee virkakunnasta koostuva ohjelmasihteeristö.

Toimenpiteiden seurannan varmistamiseksi toimeenpano-ohjelmassa asetetaan selkeät vastuut ja odotukset kaikille vastuullisille toteutustahoille niiltä yhdessä ja erikseen edellytettävistä toimista sekä niiden aikatauluista ja toteutusvaiheista. Lisäksi toimenpiteet on arvioitu resurssitarpeiltaan silloin kun se on ollut mahdollista. Useat toimet edellyttävät erilaisten toteutustapojen ja jalkautuskeinojen yhdistelmää.

Neuvottelukunta seuraa ohjelman toteutusta ohjelmasihteeristön laatimien etenemisraporttien pohjalta. Esitysten etenemisestä raportoidaan myös hallitukselle, valtiosihteereille, kansliapäälliköille sekä työllisyyden ja yrittäjyyden ministeriryhmälle. Lisäksi tuloksista viestitään tarpeen mukaan myös muilla keskeisillä foorumeilla ja muissa eri yhteyksissä.

1.4 Pohjoisen ohjelman resursointi

Hallitus edistää aktiivisesti ohjelmaa käytettävissä olevin resurssein. Hallitusohjelmaan sisältyvien relevanttien toimien (mm. investointiohjelma) lisäksi hallituksella ei ole ollut mahdollista ohjata merkittäviä lisäresursseja ohjelmatyöhön. Ohjelmaa valmistellaan ja toteutetaan valtion nykyisten talousraamien puitteissa. Mahdolliset ohjelman toimenpiteiden lisärahoitustarpeet käsitellään normaalissa talousarviomenettelyssä.

Ohjelman valmistelussa ja toteutuksessa hyödynnetään nykyisiä aluekehittämisen foorumeja ja rahoitusinstrumentteja sekä muita työkaluja kuten EU:n ja Naton tarjoamat rahoitusmahdollisuudet. Osana ohjelmatyötä selvitetään, miten saadaan olemassa olevat varat kohdentumaan vaikuttavammin ja millaisia vielä hyödyntämättömiä rahoitusmahdollisuuksia on käytettävissä.

2 Pohjoisen Suomen maakuntien laatima tilannekuva

Pohjois-Suomen maakuntia ovat Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Keski-Pohjanmaa. Pohjois-Suomi kytkee muun Suomen Ruotsiin ja Norjaan maayhteydellä.

Kaikissa pohjoisen maakunnissa on vahvoja toimialoja ja osaamista, jotka ovat aluetalouden lisäksi tärkeitä kansantalouden kehitykselle sekä EU:n kilpailukyvyille.

Lappi on Arktisen alueen johtotähti, jonka kasvu ja hyvinvointi perustuvat luonnonvarojen ja luonnonolosuhteiden kestävään jalostamiseen. Lappi on arktisen kiertotalouden ja arktisen kestävä matkailun edelläkävijä. Lapissa on vahva kaivos-, metsä- ja metalliteollisuus sekä kriittisiä raaka-aineita.

Pohjois-Pohjanmaa on vetovoimainen korkean ICT- ja teknologiaosaamisen keskittymä. Maakunnan vahvuudet ovat biotaloudessa, metalliteollisuudessa, puurakentamisessa sekä terveysteknologian TKI-osaamisessa.

Kainuussa on runsaat ja monipuoliset luonnonvarat, vetovoimainen asuin- ja matkailuympäristö sekä osaamista niiden hyödyntämiseen tuotteina ja palveluina. Kainuun elinkeinotoiminnan vahvat kärjet ovat biotalous, kaivannaisala ja kemianteollisuus, matkailu ja teknologiateollisuus (metalli sekä ICT- ja elektroniikka). Kainuussa tuotetaan maailman vähähiilisimmät akkukemikaalit, matkailu on saanut uusia kansainvälisiä suoria lentoyhteyksiä ja datakeskustoimiala ja peliala ovat huimassa kasvussa.

Keski-Pohjanmaa on tunnettu akkumineraalien tuottajana, energiamurroksen edistäjänä ja biolaakso -alueestaan. Alueen runsaiden luonnonvarojen ympärille on kehittynyt monipuolinen kemian, biotalouden ja mineraalitalouden osaamiskeskittymä, jolla on vahvat yhteydet kansainväliseen kauppaan. Näihin perustuen Keski-Pohjanmaa on vahvasti mukana uusien energiamuotojen kehittämisessä.

2.1 Toimintaympäristö

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, Suomen heikentynyt talouden kasvu, julkisen talouden vajeet sekä hintojen nousuun ja energiantuotantoon liittyvät haasteet ovat vaikuttaneet kielteisesti Suomen talouteen, kuluttajiin ja yrityksiin. Kuluttajille epäsuorat vaikutukset ovat näkyneet hintojen ja korkojen nousuna. Yritysten ja toimialojen toimintaedellytykset ovat kaventuneet ja aiheuttaneet menojen kasvua. Arviona on, että Pohjois-Suomen muuttunut toimintaympäristö ja geopoliittinen tilanne säilyy haastavana myös lähitulevaisuudessa.

Suomen kansantalouden kestävä kasvun ja työn tuottavuuden lisääminen sekä puhtaan siirtymän edistäminen edellyttävät, että Pohjois-Suomeen suunnitellut puhtaan energian investoinnit toteutuvat. Teollisuusinvestointeja tulee edistää sinne, missä on mahdollisuus tuottaa puhdasta energiaa nyt ja tulevaisuudessa. Puolustusvoimien linjaukset aluevalvonnan suhteen ovat käytännössä estäneet tuulivoiman rakentamisen Pohjois-Suomen itäisimmässä osassa. Nämä haasteet on tärkeä ottaa huomioon jatkossa, etteivät Pohjois-Suomen itäiset alueet jää puhtaan siirtymän ulkopuolelle.

Pohjois-Suomessa on arviolta 76 miljardin euron investointipotentiaali, jonka jalkauttaminen toteutuviksi investoinneiksi korostuu. Investoinnit ovat mahdollisuus edistää puhdasta siirtymää ja alueiden rakennemuutosta, mutta luovat samalla myös alueelle rakenteellisia haasteita. Haasteita on erityisesti työvoiman saatavuudessa, osaamisessa ja saavutettavuudessa sekä saatavilla olevan investointirahoituksen vähäisyydessä. Myös toimijoiden vähäiset taloudelliset resurssit haastavat investointien edistämistä. Investointien toteutuminen edellyttää valtion vahvaa mukana oloa sekä toimintaympäristön kehittämistä yhdessä pohjoisen maakuntien kanssa.

2.2 Työvoima

Kasvu, kehitys ja investoinnit vaativat työvoimaa, josta Pohjois-Suomessa on jo nyt pula. Lisäksi työvoiman määrä vähenee erityisesti eläköitymisen myötä. Työvoiman määrään voidaan vaikuttaa sitouttamalla olemassa olevaa työvoimaa toimimaan alueella sekä edistämällä uuden työvoiman saantia alueelle.

Tämä edellyttää työvoiman saannin edellytysten vahvistamista usein eri toimin.

Pohjois-Suomen alueella on paljon kansainvälisiä opiskelijoita, joiden integroituminen työelämään ja Pohjois-Suomen työvoimaksi on pääkaupunkiseutua haastavampaa. Työtehtävien imua tulee parantaa, työnantajien rekrytointiosaamista kasvattaa sekä lisätä kotouttamista/kieli- ja kulttuuriopetusta korkeaa osaamista vaativan työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton veto- ja pitovoiman varmistamiseksi.

Suurinvestointien toteutuminen tulee työvoiman määrän kasvun myötä vaikuttamaan asumis- ja palvelurakenteeseen. Tarvitaan varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja oppimisen palveluita sekä mahdollisuuksia aktiivisen vapaa-ajan viettämiseen sekä turvallista elinympäristöä. Alueelle muuttaville perheille ja työssäkävijöille tulee olla tarjota heidän tarpeisiinsa soveltuvia asuntoja. Asuntorakentamista tulee edistää erityisesti harvaan asutuilla ja työvoimapulasta kärsivillä alueilla.

2.3 Osaaminen ja koulutus

Investoinnit vaativat sekä lisää työvoimaa että uutta osaamista. Myös työikäisten koulutustasoa on kyettävä vahvistamaan. On ennakoitu, että 80 prosenttia vuoteen 2035 mennessä syntyvistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulututkintoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuspoliittisen selonteon (2023) tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä puolet ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon.

Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmää ja alueella toteutettavaa koulutusta tulee kehittää tarvelähtöisesti sekä osaamis- ja koulutustarpeet huomioiden toisella asteella, korkeakouluissa ja yliopistotasolla.

Alueen tarpeet tulee ottaa huomioon koulutuspolitiikassa siten, että koulutusjärjestelmä tuottaa tarvittavia osaajia kaikilla koulutusasteilla ja koulutuksella on tarvittavat resurssit sekä kyvykkyys. Tämä vaatii ennakkointia ja strategista näkemystä, mutta myös lisäresursseja rahoituksena ja oppilaspaikkoina, jotta osaajatarpeet kyetään turvaamaan. Tutkintokoulutuksen lisäksi on tarve myös lisä- ja täydennyskoulutukselle.

Digitaalinen siirtymä on tuonut suurta hyötyä etenkin suuremmille yrityksille ja parantanut työtuottavuutta. Pohjoisen Suomen pk-yritykset tarvitsevat edelleen voimakasta tukea ja räätälöityjä palveluja. Digitalisaation edistämistä vahvistamalla ja nopeuttamalla voidaan parantaa työn tuottavuutta, luoda uudenlaista osaamista ja vähentää työvoiman tarvetta.

2.4 Liikenne- ja logistiikkayhteydet sekä digitaalinen saavutettavuus

Puhtaan siirtymän investoinnit, mm. kaivannaisteollisuus, akkuteknologia ja tuulivoimarakentaminen tarvitsevat toimivia liikenneyhteyksiä. Investoinnit ja huoltovarmuus lisäävät pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan johtavien tie- ja ratayhteyksien painoarvoa sekä niihin kytkeytyvien väylien merkitystä. Näiden yhteyksien kautta varmistetaan Suomen ulkomaankaupan ja huoltovarmuuden yhteydet. Myös Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet tulevat lisäämään sotilaallista harjoitustoimintaa ja liikennettä alueella. Pohjois-Suomessa onkin panostettava infrastruktuuriin, liikennejärjestelmiin, satamiin ja lentokenttiin sekä huolehdittava sähköverkkojen riittävydestä ja kapasiteetista kantaverkosta lähiverkkoihin. Väylien kaksoiskäytön merkitys kasvaa ja on oleellinen osa kokonaisturvallisuuden kehittämistä samalla, kun se turvaa alueen kansalaisten ja elinkeinon kannalta kriittistä saavutettavuutta.

Eurooppalaisessa ja kansallisessa saavutettavuuden kehittämisessä painopiste pitää kohdistaa TEN-T-ydinverkon ja TEN-T-kattavan verkon kehittämiseen siten, että kehittämistoimet huomioivat pohjoisen muuttuneen aseman nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Pohjois-Suomen liikenneverkon korjausvelka on merkittävä erityisesti rataverkolla sekä vähäliikenteisellä tieverkolla. Esimerkiksi vähäliikenteisellä maantieverkolla on suuri merkitys biotalouden, huoltovarmuuden ja arjen liikkumiselle, mikä on tärkeä huomioida kansallisessa saavutettavuuden painopisteiden valinnassa.

Pohjois-Suomi on harvaan asuttu ja välimatkat pitkät. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tulee tukea elinkeinoelämän tarpeita ja teollisuuspolitiikan tavoitteita. On tärkeää, että elinkeinoelämän ja investointien luomat liikennetarpeet tulevat Liikenne 12-suunnitelmassa erityisen vahvasti esille inf-

ran kehittämistä ohjaavina kriteereinä. Kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteutumisella pääkaupungin ja maakuntien välillä on oleellinen merkitys Suomen ja maakuntien kilpailukyvyn kannalta. Toimiva tietoliikenne on edellytys ihmisten ja yritysten arjessa, mikä asettaa kehittämispaineita alueen laajakaistaverkolle. Tietoliikenteen runkoverkkoja tarvitaan myös Pohjois-Suomesta Ruotsiin ja Norjaan. Nykyiset Pohjois-Suomen matkapuhelinverkon katvealueet aiheuttavat ongelmia alueelle liikkuville sekä julkisen henkilöliikenteen toimijoille.

2.5 Yhteistyö

Pohjoismaiden strateginen merkitys on kasvanut, ja edellyttää valtioiden välisen yhteistyön tiivistämistä entisestään. Pohjoinen on Suomen ainoa maayhteys maailmalle. Kehityksen myötä Pohjoismainen yhteistyö syvenee erityisesti turvallisuuteen, energiaan ja teollisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä ja vaatii uudenlaista tarkastelua huomioiden myös kokonaisturvallisuuden, sotilaallisen liikkuvuuden ja infran kaksoiskäytön.

On tärkeää, että pohjoisen liikennejärjestelmäsuunnittelu nivoutuu yhteen Ruotsin ja Norjan vastaavien suunnitelmien kesken. Toimivat liikenneyhteydet Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden välillä mahdollistaisivat työvoiman parempaa liikkuvuutta, edistävät investointeja ja lisäisivät kanssakäymistä.

Paikallinen hyväksyttävyyys ja myös arvot liittyvät investointien sijoittumiseen ja niiden sosiaaliseen hyväksyttävyyteen.

2.6 Rahoitus

Pohjoisen investointien toteutuminen ja uusien investointien syntyminen edellyttää investointeja edistäviä toimintamalleja. Keskushallinnon ja alueiden välille on luotava toimivampi yhteistyö, joka varmistaa yhteisen tilannekuvan valtio- ja kuntatoimijoiden kesken.

Pohjoissuomalaiset yritykset tarvitsevat rahoitusta investointien käynnistämiseen, omistajavaihdoksiin sekä käyttöpääomatarpeisiin. Rahoituksella on merkitystä myös silloin, kun vastataan erityisesti teollisuuden suhdannekuoppaan.

Näkyvissä olevat myönteiset suhdannenäkymät tulee heijastumaan myös yritysten aktiivisuuden kasvuna rahoitushauissa. Erityisesti mikro- ja pk-yritysten rohkaiseminen investointeihin korostuu koko Pohjois-Suomen kasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi.

Pohjoisella alueella on tarve valtion pääomasijoitusyhtiölle uusien teknologioiden ja investointien syntymiseksi.

3 Pohjoisen Suomen ohjelman toimenpiteet

3.1 Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit

Alueiden elinvoima syntyy erityisesti alueen yritysten menestyksen ja työllistävyyden kautta. Suomella on hyvät mahdollisuudet hyötyä globaalista puhtaan siirtymän ja uuden teknologian ennustetusta investointiaallosta. Uuden teollisuuspolitiikan vahvistuminen, investointien luvituksen sujuvoittaminen ja teolliset investoinnit tarjoavat vahvat lähtökohdat teollisuuden uudistumiselle ja kasvulle. Lapin kauppakamarin selvityksen mukaan Pohjoismaiden pohjoisosissa on suunnittelussa ja valmistelussa vuoteen 2035 lähes 190 miljardin euron edestä investointeja. Pohjoinen on luonteva Pohjoismaisen yhteistyön alue.

Hallitusohjelman mukaiset TKI-toimet ja Pohjoisen Suomen kärkihankkeet

1. 6G:n resilienssi ja kriittiset sovellukset. Käynnistetään nopealla aikataululla valtion, Oulun yliopiston, Oulun kaupungin ja keskeisten yritysten kanssa selvitys, jonka toimenpiteillä varmistetaan 6G-osaamisen kehittyminen Suomessa ja Suomen asema langattomien teknologioiden huippumaana. 6G-tutkimuksen rahoituksen varmistamisen lisäksi tavoitteena tulee olla osaamisen vahva kaupallinen ja kaksikäyttölinen hyödyntäminen.
2. Lisätään panostuksia soveltavaan TKI-toimintaan liittyen hiilidioksidin talteenottoon ja synteettisten biopolttoaineiden valmistamisen uusiin innovaatioihin, sekä puhdasta siirtymää edistävien mineraalien tutkimustoimintaan.

Kestävien teollisten ja muiden uudistavien investointien luvitusta vauhditetaan

3. Yhden luukun palvelun hankkeella kehitetään ympäristöllisiä lupamennettelyjä koskevaa sääntelyä. Toteutetaan puhtaan siirtymän hankkeiden etu-

sijamenettelyn ja näitä koskevien muutoksenhakuasioiden kiireellisten edellytysten varmistaminen alueellisena kokeiluna alueella Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa sekä Kainuu.

Kestävien investointien edistämisen alueellinen toimintamalli pannaan toimeen

4. Perustetaan maakunnalliset investointitiimit Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin, kytkemään investointien edistäminen kansalliseen toimintamalliin (ns. investointinyrkkiin). Tavoitteena on koordinaatiovastuulla luoda selkeä toimintamalli tunnistamaan ja edistämään alueen investointeja ja varmistetaan investointien edistämisen riittävä resursointi ml. tulevat elinvoimakeskukset.

Edistetään puhtaaseen energiaan ja kriittisiin raaka-aineisiin liittyviä kestäviä investointeja

5. Kestävien teollisten ja muiden uudistavien investointien kotouttamiseksi Pohjoiseen Suomeen tarvitaan entistä vaikuttavampia julkisen ja yksityisen sektorin – alueellisia ja kansallisia – yhteisiä koordinoivia toimintatapoja. Valmistelua varten asetetaan ensi vaiheessa keskeiset valtiotoimijat ja sidosryhmät sisältämä yhteistyöryhmä. Se kartoittaa tarvittavia toimia ml. investointiaikomusten realisoitumista vauhdittavan uuden koordinoivan ekosysteemin rakentamisen mahdollisuuksia.

6. Otetaan käyttöön suurten, nettonollaan/vähähiilistämiseen tähtäävien investointien kiihdytyskaista.

7. Perustetaan työryhmä, joka muodostetaan TEM:n, Energiaviraston ja pohjoisen alueen edustajista. Työryhmän tehtävä on kevään 2025 aikana arvioida toimenpiteet, joilla sähköintensiivisen teollisuuden sijoittumista lähelle energiantuotantoalueita voidaan edistää. Työryhmän tulee käsitellä mm. verotukseen, valtiontukiin, osaamiskeskuksiin ja energianhinta-alueisiin liittyviä kysymyksiä.

8. Edistetään tavoitetta kasvattaa Euroopan unionin kriittisten materiaalien omavaraisuustavoitetta ja ilmastotavoitteita toteuttamalla pohjoisen mineraalien talteenottoa Pohjois-Suomen kaivostoiminnassa ja jalostuksessa, ja

mineraalien jalostamisen prosessin uudistamista vähähiilisyiden ja nettonollaimastovaikutusten aikaansaamiseksi, huomioiden korkea ympäristönsuojelun taso, paikallinen hyväksyttävyyys sekä yhteensovitus muiden elinkeinojen kanssa.

Toteutetaan puhtaan energian ja vedyn maaperään ja maanalaiseen varastointiin liittyvät jatkotutkimushankkeet ja pilotti-investoinnit sekä luodaan biomassaraaka-aineiden hyödyntämiseen perustuva biokaasuekosysteemi Keski-Pohjanmaalle.

Varmistetaan puhtaan siirtymän ja kriittisten raaka-aineiden investointien kaavaprosessien riittävä resurssointi Pohjois-Suomen kunnissa ja maakunnissa sekä kaavoittajaresurssien koulutus täydennyskoulutuksella.

9. Vahvistetaan satamien toimintakykyä merituulivoimainvestointien ja uusiutuvan energian investointien edistämiseksi. Selvitetään mahdollisuutta löytää rahoitusta tai muuta tukea hankkeelle, huomioiden valtioneuvoston kehikko.

10. Rakennetaan liityntäverkot Pohjoisen alueelle Gasgridin runkoverkoon vedyn tuotantoa varten, runkoverkon rakentuminen huomioiden.

Vahvistetaan pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisedellytyksiä sekä digitaalista kyvykkyyttä

11. Perustetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin mikro- ja pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisohjelma.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Teollisuuspoliittinen strategia (TEM) kokoaa yhteen Suomen teollisuuden uudistumisen ja kasvun tilannekuvan, strategiset tavoitteet, painopisteet ja toimenpidekokonaisuudet.

”Investointinyrkki” (TEM ym.) koordinoi merkittävien kotimaisien ja kansainvälisten investointihankkeiden edistämistä.

Aluehallinnon uudistuksella vahvistetaan yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä sekä sujuvoitetaan lupaprosesseja (VM).

Suurteholaskennan kapasiteetin jatkuvuuden varmistaminen EuroHPC-supertietokoneella (OKM).

3.2 Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Alueiden elinvoima perustuu osaltaan puhtaan- ja digitaalisen puhtaan siirtymän hyödyntämiseen kestäväen kehityksen edellytykset huomioiden. Puhdas siirtymä, ilmastonmuutos, digisiirtymä, luontokadon torjunta sekä luonnon monimuotoisuuden edistäminen haastavat yritysten perinteisiä toimintatapoja. Samalla ne luovat kaiken kokoisille yrityksille suuria mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaansa ja saada kilpailuetua globaaleilla markkinoilla. Pohjoisessa Suomessa on merkittävästi puhtaan energian tuotantoa, joka mahdollistaa puhtaan siirtymän investointeja Suomeen ja varmistaa energiansaantiamme.

Turvataan kantaverkon riittävyys ja kapasiteetti pohjoisen puhtaan energian tuotannon ja hyödyntämisen varmistamiseksi

12. Hallitus huolehtii Suomen kantaverkkoyhtiö Fingridin Oyj:n tarvittavasta investointikyvystä kehysriihessä sovitulla tavalla, jotta energiaverkot eivät muodosta kansallisesti investoinneille pullonkauloja missään päin Suomea. Hallitus arvioi Fingridin pääomistustarpeita ja suunnittelee mahdolliset pääomittamista koskevat tarpeet omistajien yhdenvertainen kohtelu, osakeyhtiölaki ja sähkömarkkinalaki huomioon ottaen, kun yhtiön suunnitelmat rakennettavien ja uusien sekä parannettavien voimajohtojen osalta etenevät toteutusvaiheeseen, ml. liityntäverkot Pohjoisen alueelle Gasgridin runkoverkkoon vedyn tuotantoa varten.

13. Käynnistetään Fingridin toimesta, kun vaadittava tuotanto- ja kulutus-kapasiteetti varmistuu, suunnittelu, jolla turvataan kantaverkon 400 kilovoltin voimajohtoyhteyksien rakentaminen koko Pohjois-Suomeen, mukaan lukien ns. Vaaralinja (Lappi – Pohjois-Pohjanmaa (Koillismaa) – Kainuu – Pohjois-Karjala – Etelä-Karjala) ja ns. Lapin kehäverkko.

14. Perustetaan pohjoisen Suomen itäiseen osaan, Itäisen Suomen tuuli-voimarakentamisen edistämistä koskevan raportin reunaehdot täyttyen, kompensatioalue, jolla voidaan mahdollistaa tuulivoimaa ja turvata samalla aluevalvonnan ja puolustusvoimien toimintaedellytykset.

Luodaan sääriippuvaiselle sähköntuotannolle kannusteet osallistua kapasiteettimekanismiin tai muulla tavalla turvataan tarvittava säätövoima

15. Tehdään selvitystyö pienydinvoiman sijoittautumiseksi Pohjois-Suomeen. Edistetään uusia energiaratkaisuja Pyhäjoen Hanhikiven alueella.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Merituulivoimarakentamisen pelisääntöjen selkeytetään toteuttamalla lainsäädäntöhanke (TEM).

Hallituksen kehysriihessä 2024 päättämät kasvupaketin toimet ja kasvuriihi-hanke:

Verokannustin suurille puhtaan siirtymän teollisille investoinneille (VM ja TEM).

Kasvuyritysten pääomamarkkinan vahvistamiseksi
Teollisuussijoituskonsernin pääomittaminen 300 miljoonalla eurolla (TEM).

Huolehditaan Fingridin ja Gasgridin investointikyvystä (TEM ja VM).

Kasvuriihi-hankkeen (VNK ym.) tavoitteena on löytää laajasti uusia keinoja kasvun vauhdittamiseksi.

Investointien luvitusprosessien vauhdittamiseksi yhden luukun palvelujen hankkeella kehitetään ympäristöllisten lupamenettelyjen sääntelyä (YM).

Ylläpidetään alueelliset tarpeet tunnustavaa alueidenkäytön kehityskuvaa alue- ja yhdyskuntarakenteen ennakoinnin ja yhteiskehittämisen välineenä (YM).

3.3 Kestävä matkailu

Pohjoiseen suuntautuva kansainvälinen matkailu tuottaa merkittävästi tuloja Suomeen. Esimerkiksi pelkästään Lapin matkailun vientiarvo oli vuonna 2023 jo miljardi euroa. Kestävän matkailun kasvunäkymät ovat erityisen hyvät. Kestävän matkailun edistämiseksi matkailuyrityksiä ja -alueita, sidosryhmiä sekä matkailijoita rohkaistaan ja sitoutetaan vastuullisiin valintoihin eri keinoin alueilla. Matkailun kestävyys edistämiseksi parannetaan paikallista hyväksyttävyyttä, matkailun ympärivuotisuutta ja matkailijoiden viipymää alueella ja Suomessa. Matkailualueet ja -yritykset yhteistyössä alan sidosryhmien kanssa kehittävät ja markkinoivat matkailupalveluja eri teemoihin liittyen kansainvälisille ja kotimaan matkailijoille.

Kehitetään alueellisia, paikallisia ja rajat ylittäviä matkaketjuja liikenteen päästöjen vähentämiseksi

16. Kehitetään alueellisia, paikallisia ja rajat ylittäviä matkaketjuja liikenteen päästöjen vähentämiseksi (toimenpiteeseen toivotaan konkreettisia esimerkkejä lausuntokierroksella)

Toteutetaan pohjoisiin maakuntiin pilottikokeilu matkailuveron keräämiseksi

17. Toteutetaan pohjoisissa maakunnissa pilottikokeilu vaikutusarviointineen matkailuveron keräämiseksi.

Varmistetaan pohjoisen lentoyhteydet elinkeinoelämän, kansalaisten saavutettavuuden ja matkailun kannalta keskeisille lentokentille

18. Varmistetaan valtion lentoliikennestrategian toimenpiteet osana L12-suunnittelua, joilla ylläpidetään ja kehitetään erityisesti **Kemi-Tornion, Kajaa-**
nin ja Kokkola-Pietarsaaren maakuntakenttiä, ja edistetään Pohjoisen matkailun ympärivuotista kansainvälistä lentosaavutettavuutta sekä suurimpien kaupunkien päivittäistä kohtuuhintaista lentotuotetta.

19. Käynnistetään Visit Finlandin ja pohjoisten alueiden yhteinen hanke, jolla edistetään suorien kansainvälisten ympärivuotisten lentoyhteyksien avaamista ympärivuotisen, erityisesti kesäkauden, matkailun lisäämiseksi alueelle.

Edistetään pohjoisessa merialueiden, suurjokien sekä virtaavien vesien ja purojen kunnostusta osana matkailun edistämistä

20. Edistetään Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan merialueiden, suurjokien sekä virtaavien vesien ja purojen kunnostusta osana matkailun edistämistä.

Hyödynnetään Pohjoista aluetta Suomen maakuvatyössä

21. Maakuvatyön vahvistaminen ja uudistaminen. Hyödynnetään Pohjoisen alueen näkyvyyttä Suomen maakuvatyössä, mukaan lukien Pohjoisen alueen kansainvälistä näkyvyyttä esimerkiksi talviurheilun suurtapahtumien kautta.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Kestävän matkailun edistäminen on yksi keskeisistä sisällöistä vuoden 2024 loppupuolella uudistettavassa Suomen matkailustrategiassa (TEM).

Tuetaan Oulun kulttuuripääkaupunkivuotta 2026 ja siihen valmistautumista (OKM).

3.4 Osaaminen ja työvoiman saatavuus

Työvoiman saatavuus ja osaamisen hyödyntäminen ovat keskeisiä alueellisen elinvoimaisuuden lähteitä. Osaavan työvoiman saatavuus on erityinen haaste Pohjoisen Suomen alueille. Investoinnit vaativat paljon lisää työvoimaa. Lisäksi työvoiman määrä vähenee erityisesti eläköitymisen myötä. Viihtyisä työ- ja elinympäristö sekä toimivat asuntomarkkinat ja peruspalvelut edesauttavat osaajien kiinnittymistä alueille. Lisäksi osaajia houkuttelevat maailmanluokan, edistykselliset tutkimus-, kehitys- ja innovaatioympäristöt (TKI) ja -ekosysteemit. Myös osaamisen korkea laatu on ratkaiseva koko Suomen ja Pohjoisen alueiden menestykselle. TKI-toiminnalla on ratkaiseva merkitys elinkeinoelämän uudistumisessa, tuottavuuden kasvussa ja hyvinvoinnin luomisessa. Kansallisena tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) menot

neljään prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Huomiota on kiinnitettävä opiskelijoiden ja kansainvälisten erityisosaajien kannusteisiin jäädä Suomeen ja (Pohjoisen) alueille työskentelemään.

Uudistetaan koulutusjärjestelmää ja koulutusta vastaaman paremmin Pohjoisen alueen tarpeita lisäämällä työelämälähtöistä koulutusta vastaamaan paremmin alueen uusia osaamistarpeita.

22. Pohjoisessa Suomessa vahvistetaan osaamis-, koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakkointia aktiivisessa vuoropuhelussa kaikkien toimijoiden kesken. Opetus- ja kulttuuriministeriön kriittistä osaamista ja sen kehittämistarpeita koko Suomessa kartoittavassa hankkeessa huomioidaan Pohjoisen Suomen erityistarpeet ml. tulevaisuuden koulutustarpeet.

Vahvistetaan työ- ja osaamisperusteista korkean osaamisen maahanmuuttoa ja alueella jo olevien kansainvälisten erityisosaajien kotoutumista alueelle ja työllistymistä elinkeinoelämään, yrittäjiksi, julkiselle sektorille tai muun työelämän palvelukseen

23. Vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja sitoutuneisuutta pohjoiseen Suomeen seuraavilla toimenpiteillä:

Hallitusohjelmassa asetettujen määräaika- ja muiden tavoitteiden toteutumiseksi tulee entisestään nopeuttaa ja sujuvoittaa työ- ja osaamisperusteisten oleskelulupien käsittelyprosesseja työvoiman rekrytoinnin sujuvoittamiseksi Pohjoisessa Suomessa.

Vahvistetaan Pohjoisessa Suomessa rekrytointiosaamista kansainvälisten erityisosaajien saamiseksi alueelle. Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriöiden koordinoiman Talent Boost -ohjelman puitteissa tulisi perustaa uusi hanke kartoittamaan nykyistä laajemmin koko maan osalta toimia, joilla voidaan edistää työ- ja osaamisperäistä rekrytointia. Hankkeen jalkautusvaiheessa toimia tulisi suunnitella Pohjoisen Suomen alueiden tarpeisiin.

Parannetaan työvoiman saatavuutta tukemalla mikro- ja pk-yrityksiä ensimmäisen kansainvälisen erityisosaajan palkkaamiseksi (esimerkiksi työntekijäkohtainen palveluseteli).

Etsitään uusia, vaikuttavampia keinoja kansainvälisten erityisosaajien ja opiskelijoiden, ml. tohtorikoulutetut kotoutumiseen ja työllistymiseen Pohjoisen Suomen työmarkkinoille. Yksi mahdollisuus olisi toteuttaa kansainvälisten opiskelijoiden trainee-ohjelma, jolla tuetaan alueen yrityksiä ja korkeakouluja. Ohjelmassa yritys saisi määräaikaisen edun, esim. hyvityksen sosiaaliturvamaksuista kahden vuoden ajalta, palkatessaan kansainvälisen erityisosaajan, joka on valmistunut suomalaisesta korkeakoulusta.

Perustetaan kansainvälisten opiskelijoiden työnvälityksen yhteyspisteet Centria-, Kajaanin ja Lapin ammattikorkeakouluihin. Varmistetaan toimivat yhteistyömallit työllisyysalueiden toimintojen kanssa.

24. Jatketaan ja tiivistetään entisestään yhteistyötä Migrin ja yliopistojen kanssa siinä, kuinka myös I- ja II-uratasojen tutkijoiden työlupaprosessia saataisiin jouhevoitettua.

Opintolainan hyvityskokeilu ja Pohjoisen asunto-ohjelma

25. Toteutetaan määräaikaisen alueellisen opintolainahyvityksen pilotointi pohjoisessa Suomessa.

26. Valmistellaan ja toteutetaan pohjoisen asunto-ohjelma, jolla vahvistetaan edellytyksiä elinvoimaa edistävien investointien kohdistumiseksi alueille.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Työvoima- ja elinkeinopalvelu-uudistuksessa muodostuva palvelurakenne edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää palvelujen tuottavuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta (TEM).

Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton Talent Boost -ohjelma 2023 - 2027 jatkuu uudistettuna (TEM ja OKM).

Kansainvälisen rekrytoinnin palvelujärjestelmän rakentaminen ml. TE-palvelu-uudistus sekä KEHA-keskuksen ja Business Finlandin yhteinen Work in Finland -toiminto (TEM).

3.5 Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus

Muuttunut turvallisuusympäristö, Suomen geopoliittisen aseman muutokset sekä Natoon liittyminen ovat nostaneet kokonaisturvallisuuden aluekehittämisen keskiöön. Erityisesti Pohjoisen Suomen strateginen merkitys on kasvanut huomattavasti. Huoltovarmuus, omavaraisuus, kyberturvallisuus, ihmisten kokema turvallisuus sekä elinkeinosektorin rooli turvallisuudessa ovat Pohjoisessa aluekehittämisessä vahvasti läsnä olevia näkökulmia.

Alueiden elinvoiman ylläpitäminen edistää kokonaisturvallisuutta ja turvallisuus on keskeinen tekijä alueen väestön hyvinvoinnin, yritysten toiminnan ja investointien houkuttelun sekä alueen vetovoimaisuuden luomisessa.

Liikenneyhteydet ja -järjestelyt, logistiikka & tietoliikenne

27. Varmistetaan toimintavarmojen tie- ja rautatieyhteyksien kehittyminen (ml. raideleveyskokeilu) Ruotsin ja Norjan satamiin. Luodaan Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa määrätietoinen pohjoisen liikennejärjestelyiden liikennejärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisohjelma ja luodaan tälle työlle selkeä rakenne ja vastuut. Ohjelmaan pitää sisältyä ainakin selvitykset raideyhteyksistä Narvikin ja Tromssan satamiin. Käynnissä oleva läntisen raideleveyden selvittäminen Perämeren kaarella tulee nivoa osaksi ohjelmaa. Ohjelman tulee pitää sisällään myös rahoitusvaihtoehtojen tarkastelun ja eri mallien arvioinnin sisältäen Suomen, Ruotsin ja Norjan kansallisen rahoituksen, kansallisten rahastojen käyttömahdollisuudet, Pohjoismaiden investointipankin rahoituksen sekä Naton ja EU:n rahoituskanavien käytön.

28. Kehitetään länsi–itä-suuntaisia liikenneyhteyksiä turvallisuuspoliittisista ja saavutettavuuden näkökohdista käsin. Puhtaan siirtymän investoinnit, ml. kaivannaisteollisuus, akkuteknologia ja tuulivoimarakentaminen tarvitsevat toimivia liikenne- ja voimajohtoyhteyksiä. Investoinnit ja huoltovarmuus lisäävät pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan johtavien tie- ja ratayhteyksien sekä niihin kytkeytyvien väylien merkityksen kasvua. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet ovat lisänneet liikkumista Pohjoisella alueella merkittävästi.

29. Huolehditaan jäänmurtokaluston sijoittumisesta, toimintakyvystä ja uusimisesta.

30. Turvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseksi tulee varmistaa, että tietoliikenneyhteydet toimivat riittävän hyvin Pohjoisen Suomessa kaikilla alueilla. (Itäisen Suomen ohjelman kanssa yhteensovitettava ehdotus, LVM:n ehdotus linkittyy tähän myös)

Osaaminen, TKI-toiminta ja innovaatioiden kaupallistaminen & kaksoiskäyttötuotanto

31. Edistetään Nato-osaamiskeskuksen sijoittumista Pohjois-Suomeen.

32. DIANA 6G-testikeskuksen toiminta ja sen kehittäminen ml. kaksikäyttö-tekniikan tehostettu kaupallistaminen. Edistetään investointeja 6G-testiverkkoon testikeskuksen tarpeisiin. Hyödynnetään LUMI-supertietokoneen suorituskykyä ja infrastruktuuria testikeskuksen toiminnassa. Tavoitteena on yhteinen 6G-tiekartta ja hankesalkku yritysten kanssa.

33. Perustetaan arktisten luonnonuhkien osaamiskeskus Polaris edistämään arktisen ja geofysiikan tutkimuksen, osaamisen, mittauksen sekä ilmatieteenlaitoksen verkostoyhteistyön kehittymistä ja kaksoiskäyttöisyyttä sekä varmistamaan osaltaan pohjoisen turvallisuutta.

34. Kehitetään puolustusteollisuuden ja sitä tukevan kaksoiskäyttötuotannon yhteistyötä Kainuun LUMI supertietokoneen infrastruktuurin, Pohjoisen yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Ylläpidetään elinvoimaista ja asuttua maaseutua kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi (MMM ym.). Vahvistetaan yritystoimintaa ja asumisen edellytyksiä Pohjoisessa Suomessa hyödyntäen eri EU-rahastojen tuet mahdollisimman tehokkaasti.

Valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen kehittämishanke.

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (TEM ym.).

Suomen ensimmäinen kansallisen turvallisuuden strategia (valmistuu vuonna 2025).

Varmistetaan tulvariskien hallinta ja patoturvallisuus (MMM).

Suurteholaskennan kapasiteetin jatkuvuuden varmistaminen EuroHPC-supertietokoneella (OKM).

3.6 Saavutettavuus

Alueiden fyysisellä ja digitaalisella saavutettavuudella on keskeinen merkitys alueiden kehittymiselle. Toimivat yhteydet ovat tärkeitä niin elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kuin asiakkaiden arjen sujuvuuden kannalta. Käytännössä elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistaminen pitää sisällään liikenneverkosta kunnosta huolehtimisen ja kehittämisen, logistiset solmukohtat, kansainväliset yhteydet, kuljetuspalvelut sekä liikennejärjestelmän toimintavarmuuden ja turvallisuuden. Puhtaan siirtymän investoinnit ja huoltovarmuus lisäävät pohjoisen kautta Ruotsiin johtavien tie- ja ratayhteyksien painoarvoa. Myös Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet tulevat lisäämään liikennettä. Geopolitiikka ja turvallisuus korostuvat, ja pohjoinen on ainoa maayhteytemme länteen.

Liikenneverkot, liikenneyhteydet, kuljetukset ja digitaalinen saavutettavuus

35. Edistetään TEN-T ydin- ja kattavan verkon liikenneyhteyksiä määrätietoisesti erityisesti investointien kohteena olevilla alueilla. Pohjoisen Suomen liikennestrategian (2036) toimenpide-ehdotuksia tulee sisällyttää osaksi valtakunnallista liikennejärjestelmä-suunnitelmaa (L12) ja sitä toteuttavaa Väyläviraston investointiohjelmaa (vuosille 2026–2032).

36. Nostetaan pitkäjänteisesti pohjoisen liikenneverkon perusväylänpidon rahoitustasoa mm. kokonaisturvallisuuden, elinkeinojen ja uusien investointien varmistamiseksi pohjoiseen. Samalla varmistetaan muun ohessa myös vähäliikenteisen väyläverkon kunto ja toimintavarmuus.

37. Kehitetään keskeisten tiestön, raideliikenteen ja meriliikenteen väylien suunnitelmavalmiutta mahdollistamaan hankkeiden edistäminen valtion väyläverkon investointisuunnitelmaan.

38. Selvitetään mahdollisuudet tukea pk-yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia. Nykymuotoinen alueellinen tuki (valtioneuvoston asetus alueellisesta kuljetustuesta) on voimassa vuoden 2025.

39. Edistetään digitalisaatiota uudistamalla lakia kiinteän laajakaistan rakentamisen tuesta Pohjois-Suomen kunnissa (max. 8 % kuntaosuus).

Sitoudutaan kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteutumiseen Helsingin ja maakuntien välillä

40. Kehitetään kauko- ja lähijunaliikenteen raideliikennettä elinkeinotoimintojen ja kansalaisten saavutettavuuden edistämiseksi. Edistetään eurooppalaisen raidelevyden ulottamista Pohjois-Suomeen elinkeinoelämän ja kansalaisten saavutettavuuden parantamiseksi.

41. Laajennetaan Kajaanin lentoaseman matkustajaterminaalia vastamaan Schengen-alueen ulkorajatarkastusten vaatimia edellytyksiä.

Kehitetään liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien edellyttämän infran muodostumista ja laajenemista pohjoiseen

42. Edistetään EU-laajuisen vetylentokoneen kehittämis- ja testausympäristön muodostumista osana Keski-Pohjanmaan vety-hubia.

43. Tuetaan sähkölentoliikennepilotin käynnistämistä reitillä Kokkola-Pietarsaari–Skellefteå.

TAVOITETTA EDISTÄVÄT TOIMET, JOISTA ON LINJATTU JO AIEMMIN

Selvitys eurooppalaisen raidelevyden ratayhteyden ulottamisesta Haaparannasta Suomen puolelle (LVM).

Liikenne 12 –suunnitelman päivityksessä (LVM ym.) käsitellään koko Suomen liikennejärjestelmän kehittämistarpeita kaikissa väylämuodoissa.

Hallitusohjelman mukainen kolmen miljardin euron liikenteen investointiohjelman toteuttaminen sekä EU:n Verkkojen Eurooppa -

välineen sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen hyödyntäminen (LVM, VM ym).

Suomen maaseuturahastosuunnitelmassa (MMM) vuosille 2023–2027 on maaseudun laajakaistayhteyksien rahoitukselle (ns. kyläverkkohankkeille) varattu 53 milj. euroa.

3.7 Pohjoinen yhteistyö

Pohjoismaita yhdistävät yhteinen historia, samankaltainen kulttuuri ja yhteiskuntajärjestelmä sekä pohjoismaiset kielet. Pohjoismainen malli rakentuu pitkälti perinteelle, jossa vallitsevat vahva demokratia, oikeusvaltioperiaate, tasa-arvo, sananvapaus, suvaitsevaisuus sekä kansalaisyhteiskunnan aktiivisuus ja osallistaminen, kestävyysajattelu ja määrätietoinen ilmastotyö. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneen Nato-jäsenyyden, energiakriisin ja huoltovarmuuden korostumisen myötä geopoliittinen asetelma on muuttunut, ja pohjoisen strateginen painoarvo on lisääntynyt. Muuttuneessa tilanteessa pohjoismaista yhteistyötä tarvitaan enemmän kuin koskaan. Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoiset alueet muodostavat maailmanlaajuisestikin merkittävän alueen, jonka integraatio, investoinnit ja innovaatiot tukevat osaltaan Suomen asemaa pohjoisen ja arktisen osaamisen edelläkävijänä.

Pohjoisen Suomen ohjelman tavoitteiden toteutuminen edellyttää Pohjoisten toimijoiden yhteistyötä alueellisesti, kansallisesti, Pohjoismaiden välillä ja kansainvälisesti.

Yhteistyötä tarvitaan erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi tavoitteena on edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa sekä vahvistaa turvallisuutta Pohjoismaissa. Yhteistyössä on tärkeää hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyörakenteita, sekä luoda uusia yhteistyömuotoja.

Suomen, Norjan ja Ruotsin välinen Pohjoisten ohjelmien yhteistyö

44. Osana Pohjoisen Suomen ohjelman toimeenpanoa määritellään Norjan, Ruotsin ja Suomen Pohjoisen ohjelmien ja strategioiden väliselle yhteistyölle kansalliset ja alueelliset tasot sisältävä kokonaisrakenne, parantamaan ohjelmissa mainittujen asioiden Pohjoismaista koordinaatiota ja mahdollistamaan alueiden välistä yhteistyötä.

Laaditaan kevään 2025 aikana Suomen johdolla Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteinen Pohjoisten alueiden strateginen ohjelma.

3.8 Ohjelman seuranta

Taulukko 1. Tämä on MALLITAUUKKO, deletoi tämä

Sarakeotsikko	Sarakeotsikko 1	Sarakeotsikko 2	Sarakeotsikko 3
Rivi 1	Rivi 1	Rivi 1	Rivi 1
Rivi 2	Rivi 2	Rivi 2	Rivi 2
Rivi 3	Rivi 3	Rivi 3	Rivi 3

Tämä on taulukon tai kuvion alaviite.

Liitteet

Lähteet